

Kommunstyrelsen / Omsorgsnämnden

Datum:
23-06-02

Diarienummer:
KSN-2022-02322

Handläggare:

Version/DokumentID:

Inga-Lill Ekberg och Kristin Vadin

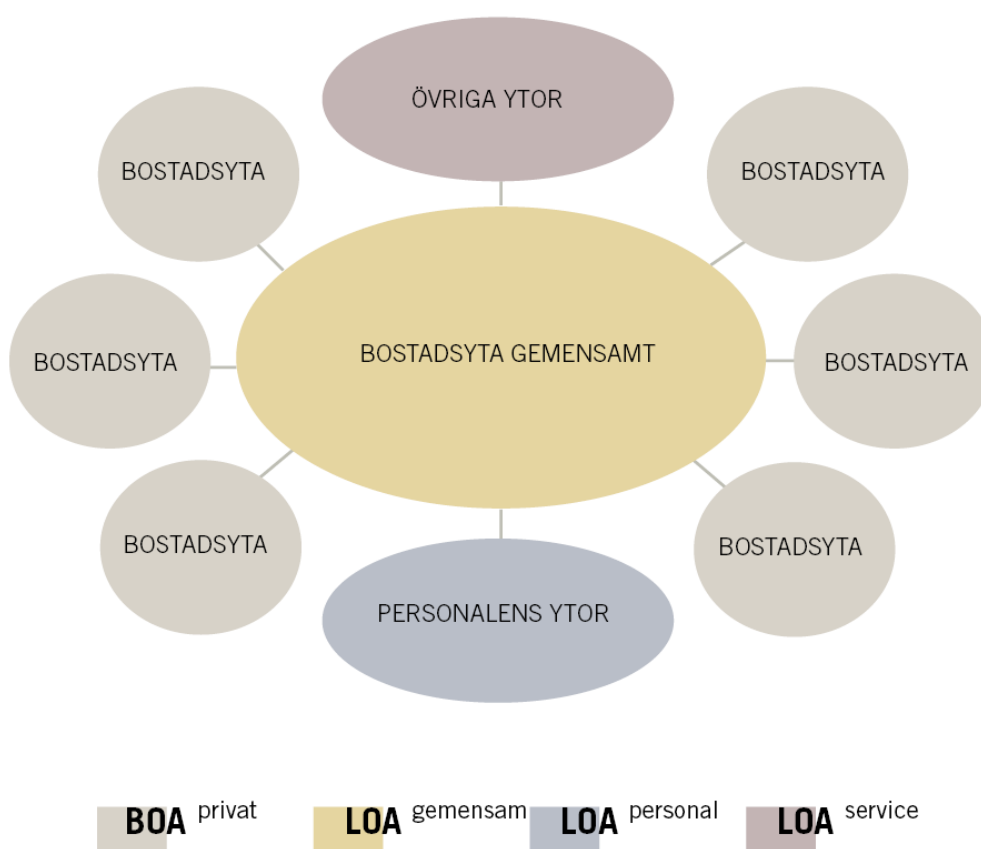
Funktionsprogram för gruppbostad

- *Enligt lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS) och Socialtjänstlagen (SoL)*

Innehåll

Inledning.....	4
Bakgrundsbeskrivningar	4
Gruppbostad.....	4
Om att bo i en gruppbostad	5
Om att arbeta i en gruppbostad.....	5
Om att förvalta en gruppbostad	6
Projektspecifik information.....	6
Funktionsprogrammets uppbyggnad	7
Generella krav	8
Myndighetskrav, branschregler och standarder.....	8
Kommunens styrdokument	9
Hållbarhet	9
Generellt gällande – särskilda anvisningar	9
Särskilda anvisningar – målgrupps- och verksamhetsanpassningar.....	9
Tillgänglighet, nedsatt rörelseförmåga	9
Lättbegripliga funktioner.....	10
Inomhusmiljöer som bidrar till lugn och trygghet	10
Skydd mot skada på person	11
Särskilda anvisningar – byggnad	11
Gruppbostadens lokalisering	11
Brand	11
Informationsteknik.....	12
El	12
Värme och kyla.....	12
Luftmiljö	13
Ljudmiljö	13
Ljusmiljö	13
Lås, larm och dörrar	13
Byggnadsdelar och fast installerad inredning.....	14
Skydd mot skada på lokalerna	14
Faktorer som underlättar lokaldriften	15
Rumsfunktionsbeskrivningar.....	16
Bostadsyta privat	16
RF Allrum - singelbostad (bostadsyta privat), (6st)	16
RF Allrum och kök i kompisbostad (bostadsyta privat)	17
RF Hygienrum i singel- och kompisbostad (bostadsyta privat), (6st)	18
Bostadsyta gemensam	19
RF Huvudentré (bostadsyta gemensam), (1st).....	19
RF Kök (bostadsyta gemensam), (1st)	20
RF Samvarorum (bostadsyta gemensam), (1st).....	20

RF Kommunikationsytor (bostadsyta gemensam), (1st).....	21
RF Uteplats (bostadsyta gemensam), (1st).....	21
Personalens ytor.....	22
RF Personalentré (personalens ytor), (1st)	22
RF Hygienrum (personalens ytor), (1st)	22
RF Övernattningsrum (personalens ytor), (1st).....	23
RF Pausrum (personalens ytor), (1st).....	23
RF Arbetsrum (personalens ytor), (1st)	24
Övriga ytor	24
RF Angöringszon (övriga ytor), (1st)	24
RF Bostädernas enskilda förråd (övriga ytor), (6st).....	24
RF Förråd för skrymmande föremål (övriga ytor) (1st)	25
RF Närförråd (övriga ytor), (1st)	25
RF Städtrum (övriga ytor), (1st).....	25
RF Tvättstuga (övriga ytor), (1st)	26
RF Avfallshantering (övriga ytor)	26
RF Utemiljö (övriga ytor), (1st).....	26
Källor och referenslitteratur.....	28
Bilaga 1.....	29
Figurer	29

Inledning

Funktionsprogrammet beskriver kommunens funktionskrav på gruppbestäder som kommunen beviljar till personer med stöd av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) eller socialtjänstlagen (2001:453) (SoL).

Funktionsprogrammet vänder sig till ansvarig sakägare fastighet, arkitekt eller annan teknisk konsult.

Denna version av funktionsprogrammet är en revidering av funktionsprogrammet med diarienummer KSN-2019-2545.

Funktionsprogrammet är utarbetat av¹ tjänstepersoner tillhörande kommunledningskontoret i samverkan med² tjänstepersoner tillhörande Vård- och omsorgsförvaltningen, bygglovsenheten samt en arkitektbyrå.

Denna utgåva av funktionsprogrammet är beslutad i Stabsledning Vård- och omsorgsförvaltningen 2023-xx-xx.

Bakgrundsbeskrivningar

Avsikten med texterna nedan är att ge läsaren en bakgrundsförståelse till de krav som ställs på lokalerna i detta funktionsprogram.

Gruppbestad

En gruppbestad med särskild service för vuxna personer är en insats enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) eller socialtjänstlagen (2001:453) (SoL).

En gruppbestad beviljas till personer som har ett så omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov att mer eller mindre en kontinuerlig närvaro av personal är nödvändig.

En gruppbestad enligt LSS beviljas till personer med:

- utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd
- betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom
- andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed har ett omfattande behov av stöd eller service.

En gruppbestad enligt SoL beviljas till personer som av psykiska, fysiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sitt liv.

En gruppbestad består vanligtvis av sex privata bostäder med tillhörande gemensamma bostadsutrymmen samt personalutrymmen.

---

¹ KLK: Inga-Lill Ekberg, Kristin Vadin, Carl-Filip Tjeder, VoF: Isabel Anheller, Petra Sundström, Mats Jansson

² KLK: Carl-Filip Tjeder, VoF: Isabel Anheller, Petra Sundström, Mats Jansson, Bygglovsenheten: Menna Hagström, Lotta Wikegård, Arkitektbyrå: AIX Arkitekter

Om att bo i en gruppboende

Den boende hyr sin egen bostad och den är därmed den boendes privata hem. Bostaden ska vara utformad på ett hemligt sätt och material ska väljas därefter.

Boendemiljön är utformad så att den underlättar för de boende att leva ett så självständigt liv som möjligt. Bostaden och gruppboendet i sin helhet har sådana grundförutsättningar att den boende oavsett fysiskt, psykiskt eller intellektuellt funktionshinder har möjlighet att klara livets vardagssysslor och vara social med andra i den utsträckning den själv önskar.

Merparten av de boende är på *daglig verksamhet* på vardagar dagtid och kommer hem till sin bostad på eftermiddagen.

Gruppboendet och gruppboendets lokalisering ska vara så att det främjar den boende för möjlighet att leva ett tryggt och självständigt liv. Boende som har förmåga och vill ta del av samhällets fritids- och serviceutbud har möjlighet att ta sig till detta via promenad eller närbelägen kollektivtrafik.

Den boende väljer själv i vilken grad den vill interagera sig socialt med övriga boenden i de gemensamma bostadsytorna.

Bostaden kan komma att vara den boendes bostad under hela dess vuxna liv. Omsorgsbehovet kan komma att förändras under livets gång och därmed förändras också behovet av att bostaden är tillgänglighetsanpassad. Utgångspunkten för kraven i detta funktionsprogram är att bostaden redan från början är anpassad för att fungera för boende med olika funktionsnedsättningar.

Om att arbeta i en gruppboende

För den som arbetar i en gruppboende innebär arbetet att man ger stöd, service och/eller omsorg så att den boende får möjlighet att leva ett så självständigt liv som möjligt i sitt eget hem.

En gruppboende är en liten arbetsplats där det dagtid sällan arbetar fler än 2 – 4 personer. På nätterna arbetar vanligtvis en person endera som *sovande jour* eller *vaken natt*. I enstaka fall arbetar två personal under natten, en som *sovande jour* och en som *vaken natt*.

Gruppboendets utformning kan på flera sätt ge personalen stöd i deras arbete och bidra till en god arbetsmiljö.

- Tillgång till material och utrustning finns nära tillhands vilket underlättar arbetet.
- Ytskikt som håller sig hela och släta underlättar städningen både för den boende och för personalen.
- Att det finns ordentligt med assistansutrymme är en förutsättning för att den boende ska få en trygg och säker omsorg och att personalen har en ergonomiskt god arbetsmiljö.
- Tillgång till ett heltäckande trådlöst nätverk ger den boende möjlighet att vara digital på samma sätt som övriga i samhället samtidigt som det underlättar personalens arbete.
- När personalen har visuell överblick över ytorna i gruppboendet kan de snabbt identifiera vilket stöd, omsorg eller annan insats som de behöver ge de boende vilket skapar trygghet.
- En gruppboende med omgivningar som erbjuder goda möjligheter till utevistelse och fysisk aktivitet har en positiv inverkan på de boendes sinnesstämning och därmed också på personalens arbetsmiljö.
- Miljön ska utformas så att de boende inte utsätts för miljöfaktorer i inomhusmiljön som utlöser stressreaktioner med utåtagerande beteende som följd.
- Möjligheten att rekrytera personal beror delvis på bostadens geografiska läge och möjligheten att via kollektivtrafik ta sig till arbetet.

Om att förvalta en gruppbostad

Kommunen disponerar och har därmed lokalansvaret för sina gruppboastäder. Med lokalansvaret följer det även ett underhållsansvar för lokalerna och dess ytskikt.

Det är bara möjligt att underhålla och vårda ytor om de är rena och hela, därav är det av största vikt att bostäderna och lokalernas ytskikt såväl som inredning väljs med material som är hållbara.

I detta funktionsprogram belyses vikten av att välja inredning och ytskikt som håller över tid i en gruppbostad och som tål slitage.

I bildbilagan återfinns bilder som visar exempel på inredning och materialval.

Projektspecifik information

I samband med specifika projekt är det möjligt att kommunen kompletterar funktionsprogrammet med en bilaga som beskriver avsteg från funktionsprogrammet, tillägg till funktionsprogrammet eller med fördjupad information. Avsteg och tillägg till funktionsprogrammet som inte är av ringa art ska godkännas av Vård- och omsorgsförvaltningens ledning.

En fastighetsägare som planerar en gruppbostad presenterar gruppboastaden på ett sådant sätt att det går att utvärdera om den uppfyller funktionsprogrammets krav. Presentationen innehåller minst den dokumentation som beskrivs nedan.

Gruppboastadens planlösning innehåller rumsfunktionernas alla möbler och all dess inredning, för att illustrera vad som kan få plats i bostäderna och i de resterande ytorna i gruppboastaden. Människosymboler som använder rumsfunktionerna är inritade i gruppboastadens olika rumsfunktioner, antag att 50% av de boende är rullstolsburna. Sängen i privatboastaden är uppställd i "vårdläge" i någon av bostäderna och sängen i övriga är placerad på dess ordinarie plats. Vändcirkel är inritade för rullstolar vid strategiskt viktiga punkter. För att få en tydligare förståelse hur bostäderna kan möbleras, ritas två olika möbleringsalternativ samt med eller utan valbar vägg, in i två av gruppboastadens bostäder. Personalens överblickbarhet över boendet illustreras med inritade siktlinjer från strategiska positioner.

Det går inte att utvärdera alla gruppboastadens funktioner utifrån ritningar. Rumsbeskrivningar kompletterar informationen som finns i ritningarna.

Följande areor redovisas på ett samlat sätt där areorna även framgår på översiktliga planritningar genom att respektive areatyp är färglagd:

- **BTA** och **BYA**
- **BOA** ^{Privat} (privat disponerad bostadsyta)
- **LOA** ^{Gemensam} (ytor utanför privatboastaden som de boende disponerar tillsammans) exklusive ytor för trapphus, hiss och förråd)
- **LOA** ^{personal} (ytor för personal avsedda för administration, omklädning, rast och vila).
- **LOA** ^{service} (ytor av servicekaraktär som avfall, städ, tvätt, hiss, trapphus, diverse förråd)
- Gruppboastadens totala area **TOTALAREA** = $BOA^{Privat} + LOA^{Gemensam} + LOA^{personal} + LOA^{service}$

Funktionsprogrammets uppbyggnad

Grundprinciper

Krav är generellt uttryckta som funktionskrav, undantagsvis uttrycks krav på specifik lösning eller specifikt material.

Funktionsprogrammet beskriver generella krav och behov för den aktuella lokaltypen.

Funktionsprogrammet ersätter **inte**¹ de grundläggande krav som nationell lagstiftning, förordningar, föreskrifter och branschregler inom respektive område, utan är ett komplement. I vissa fall anges i funktionsprogrammet medvetet en högre eller starkare nivå än vad lagstiftningen anger som standard.

Krav och behov beskrivs ur tre perspektiv:

- Lokalerna och dess inredning bidrar till en god upplevelse hos verksamhetens målgrupp.
- Lokalerna och dess inredning stödjer personalen som utövar verksamheten.
- Lokalerna och dess inredning är lätta att vårda och tål det slitage som verksamheten genererar.

Rumsfunktioner

En rumsfunktion är ett avgränsat rum till exempel ett grupprum, eller en plats i ett rum, till exempel ett pentry, som är en del av ett pausrum. Alla förekommande rumsfunktioner ska vara beskrivna i funktionsprogrammet. Ordet rumsfunktion förkortas RF. Om man för en lokal gör en lista över alla rumsfunktioner och anger antalet av vardera rumsfunktionen så utgör detta en lokalförteckning. Innehållsförteckningen till detta funktionsprogram är att betrakta som en enklare lokalförteckning.

Funktionsprogrammets kapitelindelning

Rubrik	Syftet med texternas innehåll
Bakgrundsbeskrivning	Beskriver verksamheten i lokalerna. Den boendes eller besökarnas perspektiv på vad som är viktigt i lokalerna/bostaden. Personalens perspektiv på vad som är viktigt i lokalerna/bostaden. Perspektivet vård och skötsel av lokalerna.
Projektspecifik information	Beskriver hur avsteg och tillägg till funktionsprogrammet hanteras.
Myndighetskrav	Information om specifik lagstiftning som gäller för den aktuella verksamheten som kan ha inverkan på lokalernas utformning.
Kommunens styrdokument	Information om styrdokument som kan ha inverkan på lokalernas utformning.
Särskilda anvisningar	Funktionskrav som gäller för många av rumsfunktionerna.
Beskrivning av rumsfunktioner	Rumsfunktionen beskrivs i berättande form och resultatet är att likställa med ett rumsfunktionsprogram (RFP) uttryckt i en löpande text som är uppdelad i tre avsnitt.
	Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering
	Beskrivningen berättar vem eller vilka som använder RF, vad användarna gör i RF, hur många användare som får plats i RF och vad som övrigt ska få plats i RF. Texten beskriver också hur RF är lokaliserad i förhållande till andra RF.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

Egenskaper i RF som belyses särskilt.

Särskilda anvisningar

Detta avsnitt kan användas fritt, till exempel förklarande text, anvisning om krav på en specifik teknisk lösning eller ett specifikt materialval.

Definitioner

Ord

Strävan är att inte använda onödigt många ord och svåra uttryck som är branschtypiska för den verksamhet som utövas i lokalerna. Ordet *lokal* får användas som ett samlingsord för både lokal och bostad.

Ska-krav och mervärden

Lagar och myndighetskrav gällande vid tidpunkten för byggnationen är **ska**-krav. Egenskaper, funktioner eller anvisningar som beskrivs i detta funktionsprogram är att betrakta som ska-krav, dessa skrivs som påståenden i texten, till exempel 1) *dörren öppnas med nyckel*, 2) *dörren är försedd med automatisk dörrstängare*, 3) *dörren har en direkt närhet till en hiss*, 4) *Innanför dörren finns en hylla*. Ordet *inte* innebär en sorts ska-krav på att någon funktion, egenskap eller lösning inte är önskvärd. Ordet *får* används i två betydelser 1) *rumsfunktionerna får lokaliseras på olika våningsplan*, det vill säga detta är fullt acceptabelt, 2) *rumsfunktionerna får inte lokaliseras på olika våningsplan*, det vill säga detta är inte acceptabelt. Uttrycks i texten att till exempel *dörren kan vara utrustad med ett digitalt lås*, betyder det att om egenskapen eller funktionen uppnås i lokalerna så är detta ett mervärde.

Sammanfattningsvis används orden SKA, ÄR, HAR, FINNS, FÅR, INTE och KAN med en specifik betydelse i detta funktionsprogram.

Generella krav

Myndighetskrav, branschregler och standarder

En gruppbofastad är i lagens mening en bostad som ska uppfylla alla de krav som gäller för bostäder generellt.

En gruppbofastad är också personalens arbetsplats och ska därför uppfylla de krav som gäller generellt för arbetsplatser.

Enligt SOSFS 2002:9 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS finns allmänna råd om gruppbofastäders lokalisering.

I boken *Bygg ikapp* skriven av Elisabet Svensson finns information om utökad tillgänglighet och vad som är bra att tänka på. Boken är en handbok och en uppslagsbok som innehåller information om gällande regler och fördjupad kunskap om vad som behövs för att göra miljöer tillgängliga och användbara. Den innehåller också en mängd exempel på lösningar som uppfyller kraven i reglerna. Den är utgiven av Svensk Byggtjänst.

Kommunens styrdokument

Kommunala styrdokument som kan ha koppling till planeringen av gruppbestäder är:

- [Parkeringstal för Uppsala - Uppsala kommun](#)
- [Riktlinjer för parkering i Uppsala kommun - Uppsala kommun](#)
- [Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning - Uppsala kommun](#)
- [Arkitekturpolicy - Uppsala kommun](#)
- [Riktlinjer för arkitektur och gestaltungsfrågor - Uppsala kommun](#)
- [Riktlinjer för Uppsala kommuns arbete med offentliga gestaltningar.pdf](#)
- [15. Program för trygghet, säkerhet och brottsförebyggande arbete - Uppsala kommun](#)
- [Miljö- och klimatprogram - Uppsala kommun](#)
- [Riktlinje för belysning - Uppsala kommun](#)
- [Riktlinjer för skyltar i Uppsala - Uppsala kommun](#)
- [Uppsalas färger - Uppsala kommun](#)
- Vägledning till bostadsgårdar, (kommer inom kort)

Hållbarhet

I enlighet med *Riktlinjen för hållbar användning av lokaler och anläggningar*.

Lokalerna för administrativt arbete samnyttjas inom enskilda kommunala verksamheter och mellan olika kommunala verksamheter.

Lokalerna för personalens paus, vila och omklädning samnyttjas inom enskilda kommunala verksamheter och mellan personalgrupper från olika kommunala verksamheter.

En möjlig framtida utveckling är att gruppbestadens personalytor utgör en bas för en bredare personalgrupp än den grupp som enbart arbetar på gruppbestaden.

Generellt gällande – särskilda anvisningar

Särskilda anvisningar – målgrupps- och verksamhetsanpassningar

Tillgänglighet, nedsatt rörelseförmåga

Funktionsmått i de privata och gemensamma bostadsytorna enligt SS 914221:2006, utökad tillgänglighet (höjd nivå) vilket betyder att rullstolarnas vändcirkel har diametern 1500 mm.

Utan att göra anspråk på en heltäckande beskrivning av kommunens krav för tillgänglighet så belyses nedan ett antal tillgänglighetsaspekter som beaktas:

- Personer med eller utan rullstol ska utan hinder kunna passera genom dörrar.
- Det går lätt att öppna stängda dörrar. Dörröppningsautomatik finns där det är befogat. Dörrar med dörrstängare är alltid utrustade med dörröppningsautomatik.
- Hjälpmedel rullar lätt i inomhus- och i utehusmiljön.
- Ytor är rymliga nog för användning av rullstol, beakta att i de gemensamma bostadsdelarna rör sig flera av de boende med rullstol samtidigt. Ett exempel: en rullstol gör en 180 grader sväng i jämnhöjd med en annan rullstol, detta ställer krav på utrymme.
- Alla funktioner som ett rum och dess inredning erbjuder går att använda självständigt, det innebär till exempel att den boende har möjlighet att arbeta vid köksbänken, når upp till klädkroken, når till vattenkranen, når till toalettpappret, når handduken, har möjlighet att se sig själv i badrumsspeglarna och når sin brevlåda.

Lättbegripliga funktioner

Den boendes möjlighet att använda bostadens funktioner ökar om personen lätt förstår hur funktionen fungerar. Erfarenhet har visat att lättbegripliga funktioner bland annat skapas genom att beakta följande:

- Det framgår tydligt hur ett skåp eller en låda öppnas om de utrustas med tydliga klassiska handtag på luckor och lådor.
- Reglering med vred på spis, ugn och mikrovågsugn är lättare att förstå än en reglering via digitala displayer.
- Kyl och frys är synliga och är därför **inte**² av inbyggnadstyp.

Inomhusmiljöer som bidrar till lugn och trygghet

Miljöfaktorer i inomhusmiljön kan orsaka stress till följd av de boendes överkänslighet mot sinnesintryck. Reaktionen på stress kan leda till utåtagerande beteende eller självskadebeteende.

Miljöfaktorer som reducerar stressreaktioner är kunskaper inom forskningsområdet miljöpsykologi. De vägledande anvisningarna i detta funktionsprogram har främst hämtats från Socialstyrelsens (2015) publikation Att förebygga och minska utmanade beteende i LSS-verksamhet, FOU rapporten Utmanande beteenden Utmanade verksamheter (Björne m fl, 2012) och från kunskaper som psykologen Bo Hejlskov förmedlar.

Exempel på miljöfaktorer, exempel på hur stressreaktioner kan förebyggas

Överkänslighet mot synintryck som till exempel bländande ljus, starkt ljus, fladdrande ljus, skuggor som skapar skarpa kontraster.

Vid planeringen av gruppboenden ska man lägga särskild omsorg kring hur dagsljuset släpps in, val av belysningsarmatur och val av ljuskälla så att dessa miljöfaktorer i så låg grad som möjligt bidrar till stress.

Överkänslighet mot synintryck som till exempel starka färger och ”grilliga” mönster.

Vid planeringen av gruppboenden ska man lägga särskild omsorg kring val av enkel och stilren inredning och mjuka naturliga pastell- och jordfärger.

Överkänslighet mot hörselintryck som till exempel oförutsedda plötsliga ljud och bakgrundsljud från ett surrande kylskåp.

Vid planeringen av gruppboenden ska man lägga särskild omsorg kring planering av ljudmiljön så att ljud snabbt klingar ut och att fastighetens tekniska installationer och vitvaror ger ifrån sig ljud i så låg grad som möjligt.

Svårigheter med att orientera sig i rummet kan skapa stress.

Vid planeringen av gruppboenden ska man lägga särskild omsorg kring att markera rummets form genom att kulören på väggar och golv har sådan kontrast gentemot varandra att rummets form framgår, ljushetskontrast på minst 0.40 i NCS skalan. Viktiga målpunkter som ”min bostad”, toalettstolen, och belysningsknappen framhävs via färgsättningen av väggarna.

En ofrivillig närkontakt med en annan person kan uppstå i en trängselsituation och det kan ge upphov till stress. Den boende reagerar ibland med våld för att skapa avstånd.

Vid planeringen av gruppboenden ska man lägga särskild omsorg kring utformningen av planlösningen så att trånga rumsbildningar med återvändsgränder undviks och öppen planlösning där det finns alternativa rörelsestråk främjas.

Skydd mot skada på person

- Golv- och väggmaterial är av mjuka material (ej kakel, klinker och sten).
- Vassa utåtgående vägghörn undviks.
- Det finns stödhandtag att hålla i så som beskrivs i bostadens hygienrum.
- Kort och säker väg mellan säng och hygienrummet.
- Skador till följd av våld med knivar och vassa föremål förebyggs bland annat genom att det finns en låsbar låda i gruppbestadens alla kök.
- Skador till följd av förgiftning förebyggs genom att mediciner, städkemikalier och andra kemikalier förvaras i låsbara skåp eller utrymmen.
- Fastighets- och byggnadstillbehör är inbyggda eller mycket robust monterade, så att de inte går att slita loss så att den boende inte skadar sig själv eller andra.

Särskilda anvisningar – byggnad

Gruppbestadens lokalisering

Bostadsobjektets geografiska läge och innehållet i omgivningarna har betydelse för både de boende och personalen.

Boende och personal når via en kort promenad en hållplats för kollektivtrafik som trafikerar sträckan mellan bostadsobjektet och Uppsalas innerstad med minst en tur per timme. I gruppbestadens närområde tar de boende självständiga promenader med eller utan rullstol.

En gruppbestad som är lokaliserad i ett flerbostadshus **kan¹** med fördel lokaliseras i markplanet eller annars en våning upp, det är **inte²** lämpligt med lokalisering högt upp i en byggnad.

Om boende inom en kort promenad **kan²** handla i en livsmedelsbutik eller uppsöka ett aktivitetsutbud har det en positiv betydelse för den boendes möjlighet att leva ett aktivt och självständigt liv. **Kan³** de boende uppleva höga naturvärden i de nära omgivningarna är det ett mervärde.

Enligt SOSFS 2002:9 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS finns ett allmänna råd om gruppbestäders lokalisering. Gruppbestaden ska vara lokaliserad på en plats där den identifieras som ett bostadshus bland ordinära bostäder. Den lokalisering som ska undvikas är en lokalisering som upplevs som en samlokalisering av bostäder och lokaler som har en institutionell prägel.

Brand

Personer med funktionsnedsättningar är särskilt utsatta när det gäller bränder. Boende som bor i en gruppbestad kan ha svårt att själva hantera en brand och utrymma och brandskyddskraven är därför höga. Enligt boverkets byggreglers (BBR) kapitel 5.215 om brandskydd, klassas en gruppbestad som verksamhetsklass 5B. Fastighetsägaren och kommunen eller den som på uppdrag av kommunen driver verksamheten har båda ansvar för brandfrågor enligt lagen om skydd mot olyckor.

I Myndigheten för samhällsberedskaps (MSB) publikation Brandskydd i behovsprövade boenden: en undersökning av 75 behovsprövade boenden i Sverige (msb.se) "Försök och erfarenhet har visat att det är svårt att utrymma ett helt boende via trappor [...]. Anledningen till det är de boendes bristande förmåga att själva hantera en utrymning av det slaget. [...] Ska ett vård- och omsorgsboende utrymmas, helt eller delvis, krävs det i regel att det går att utrymma boendet direkt ut till det fria eller till intilliggande brandcell utan någon form av vertikal förflyttning men även en sådan utrymning är svår att genomföra" (Johansson 2013, s 10). MSB:s analys belyser svårigheterna med utrymning.

Utöver vad lagstiftningen kräver ges anvisningar om:

- Det tekniska brandskyddet utformas så att tillgänglighetskraven uppfylls, till exempel att passering genom dörrar i brandcellsgränser **inte⁴** är svår.
- Dörrar mellan gemensamma- och privata bostadsytor utrustas med en teknisk anordning som automatiskt stänger dörren vid brand.
- Sök kreativa lösningar för enkla och bra utrymningsvägar till annan brandcell i horisontalled på samma våning.
- Där utrymningen endast är möjlig att lösa med vertikal utrymning är trapporna raka, **inte⁵** svängda eller runda.

Informationsteknik

Välfärdsteknik definieras enligt Socialstyrelsens termbank som, ”digital teknik som syftar till att bibehålla eller öka trygghet, aktivitet, delaktighet eller självständighet för en person som har eller löper förhöjd risk att få en funktionsnedsättning”. Lokalerna planeras för att ny välfärdsteknik är möjlig att använda i verksamheten.

Anvisningar

Nytt lokalobjekt är anslutet till en öppen fiberförbindelse om en sådan finns att tillgå. Fiberns avlämningspunkt finns i ett låsbart utrymme.

Genom att förse lokalerna med ett datanätverk enligt beskrivningen nedan finns en stor flexibilitet i att försörja lokalerna och bostäderna med tillgång till tjänsteleverantörernas utbud av tv, internet och telefoni.

De privata bostäderna har fasta nätverksuttag som placeras så att det är möjligt att koppla upp tv, telefoni och dator mot datanätverket. Bostädernas nätverksuttag är anslutna till ett separat korskopplingskåp för bostäderna.

Personalen har på boendets alla ytor möjlighet att koppla upp sig mot datanätverket via trådlösa accesspunkter som kommunen tillhandahåller. Fasta nätverksuttag är placerade i rum där administrativa arbetsplatser finns samt där tv avses att placeras. Personalens fasta nätverksuttag och uttag för de trådlösa accesspunkterna är sammankopplade i ett separat korskopplingskåp. Placering av uttag för de trådlösa accesspunkterna beslutas av sakkunnig inom kommunens IT-avdelning i samband med projektering.

Lokalerna har full mobiltäckning på alla dess ytor.

El

Anvisningar

Fastighetsägaren har ett el-abonnemang för fastighetselen. Verksamheten har ett el-abonnemang som innefattar all elförbrukning förutom fastighetselen. El-centralerna placeras på plats tillgänglig från utsidan av bostadsobjektet.

Eluttag och strömbrytare är av slagtälig typ och är monterade i samma höjd som belysningens strömbrytare.

Samtliga dörrar och utrymnen som låses/låses upp elektroniskt, exempelvis med blippar eller liknande, ska vid eventuellt strömavbrott även kunna låsas upp manuellt med fysiska nycklar.

Värme och kyla

Vid en värmebölja ska gruppbestadens samvarorum kunna kylas ner via en luftvärmepump eller liknande.

Luftmiljö

I rumsfunktionsbeskrivningarna finns information som är underlag för dimensionerande personbelastning i enskilda rumsfunktioner.

Ljudmiljö

För de boende som är känsliga för ljud är det angeläget att reducera ljudnivån från byggnadens ljudkällor och från omkringliggande buller. Känsligheten för ljud kräver också att bostadsrum ges sådana egenskaper att hårda och plötsliga ljud snabbt klingar av.

Exempel på ljudkällor vars ljudnivå kan begränsas via goda val av produkt är att välja vitvaror som ger ifrån sig ljud som maximal är 35 dB.

Folkhälsomyndighetens allmänna råd om buller inomhus (FoHMFS 2014:13) och Naturvårdsverkets riktvärde för ljudnivå från trafikbuller (ÄNR NV-08465-1) vid uteplats ska klaras.

Boende kan ge ifrån sig höga och upprepande ljud som skulle kunna störa omkringliggande grannar. Ljud från gruppboenden in till eventuella andra ordinära bostäder bredvid eller på våningen över eller under hindras att tränga igenom bjälklaget genom lämpliga byggtekniska åtgärder som garanterar att omkringliggande bostäder inte störs.

Ljusmiljö

Belysning

- Generellt: Alltid LED belysning (ej fladdrande ljus), aldrig traditionella lysrör.
- Generellt: Ljuskällor är skärmda (bländar **inte**⁶), det vill säga man ser **inte**⁷ direkt in i ljuskällan.
- Rum där boende vistas: Allmänljuset **kan**⁴ tillföras i rum via en skärmd ljusramp som är monterad som en taklist runt hela rummet (markerar rummets form).
- Rum där boende vistas: Punktbelysning med flera små skärmda ljuskällor.
- I rum där boende vistas går det att reglera ljusstyrkan via en dimmerfunktion.

Dagsljus

Boende som är känsliga för synintryck har problem med bländande solinstrålning och har svårt att hantera synintryck från det som händer utanför fönstret. I gruppboendens solutsatta fönster finns därför lösningar för att reducera solinstrålning och reducera synintryck genom fönster.

Lås, larm och dörrar

Anvisningar

- Huvudentrés dörr är utrustad med en automatisk dörröppnare och ett digitalt lås, verksamheten installerar det digitala låset.
- Bostadsdörrarna öppnas och låses med nyckel.
- Dörrar till personalens ytor är från utsidan öppningsbar med nyckel och från insidan låsbar med vred.
- Städtrum, förråd och liknande rum är utrustade med enkla batteridrivna digitala lås som låses upp genom att trycka en 4-siffrig kod på tryckets handtag.
- Skåp för förvaring av personalens personliga värdesaker är låsbara med nyckel.
- Låsbara skåp och lådor i de privata och gemensamma bostadsytorna är utrustade med lås som öppnas med en nyckel.

Byggnadsdelar och fast installerad inredning

- Uppslagning av dörrar skapar **inte**⁸ trånga passager.
- Fäste för gardinskena vid alla fönster.
- Hyllor på väggar i förråd är uppbyggda med hyllsystem med väggskenor, konsoler och hyllplan.

Skydd mot skada på lokalerna

Det är av stor vikt för kommunen att lokalernas material och fastighetstillbehör från början är anpassade för hårt slitage som denna typ av lokaler utsätts för när många bor tillsammans. Kommunen vill förebygga att kostnader uppstår för skador som boende/personal orsakar till följd av ovarsamt bruk, genom att då från början välja material och tekniska lösningar som minimerar risken för skador eller minimerar följdverkan av en skada. Därför är inredning och material hållbara men ger ett hemlikt intryck.

Skydd mot fukt- och vattenskador (gäller privata- och gemensamma bostadsytor):

- Skador till följd av vatten på golven förebyggs med en golvbeläggning av homogen plastmatta, 2,0 mm med ett uppvik om 10 cm mot vägg. Uppviket spacklas ut och övermålas med överlapp om minst 3 cm.
- Skador till följd av ovarsam hantering av vatten i privatbostäderna förebyggs genom att det finns en central avstängningsanordning för bostadens vattentillförsel utanför varje bostad, vatten till wc stängs inte av via denna avstängningsanordning.
- Skador till följd av att boende sliter loss rör förebyggs om rör är inbyggda eller dolt monterade.
- Kök: Fuktskador mot vägg och underskåp undviks om alla köksbänkar är av rostfri plåt med uppvikt bakkant mot vägg och droppkant ut mot rummet.
- Kök: Fuktskador på köksinredning i gemensamma köket förebyggs om stommar, köksluckor och bänkskivor motstår stötar, ånga och vattenstänk. Skåpstommar, köksluckor och bänkar väljs utifrån att leverantören särskilt rekommenderar produkten för användning till kök i gruppbestäder med intensiv användning. Köksluckor är dubbellaminerade.
- Kök: Fuktskador av ånga på köksinredning i det gemensamma köket förebyggs om det ovanför spisen endast finns en fläkt/kåpa.
- Kök: Fuktskador undviks på köksinredningen om alla kök i gruppbestaden är monterade på ben, **inte**⁹ på sockel, med uppvikbar kant av golvmatta.
- Alla hygienrum och kök i gruppbestaden byggs enligt GVK branschregler.

Skydd mot slitage (gäller privata- och gemensamma bostadsytor):

Gruppbestadens alla olika skydd mot slitage är av hållbara material med hemlikt utseende som slits och åldras på ett värdigt sätt. Ek är ett sådant material, se exempel i *Figur 1* i bilaga 1. Målad furu är **inte**¹⁰ ett sådant material. Polyetenmaterial (HDPE 500) kan vara ett material som har ett tillräckligt hemlikt utseende.

- Påkörningsskydd: I rum där boende vistas finns en hög avbärarlist monterad. Listen sitter på en sådan höjd att rullstolar och andra rörelsehjälpmedel inte skadar väggen, se exempel i *Figur 2* i bilaga 1.
- Dörrblad har ett skydd som sitter på en sådan höjd att rullstolar och andra rörelsehjälpmedel inte skadar dörrbladet.
- Dörrfoder är skyddade mot slitage av påkörning av rullstolar eller andra hjälpmedel.
- Vassa utåtgående hörn utsätts för hårt slitage och undviks därför, men går det inte att undvika så skyddas dessa med en hörnlist, se exempel i *Figur 1* i bilaga 1.
- Utdragslådor i kök är helst 40 cm breda, **inte**¹¹ bredare än 60 cm (belastningstålighet).
- Golvmattor tål slitage, vattenbegjutning och alkoholbaserade rengöringsmedel. Golvmattor som väljs är rekommenderade av dess leverantör för gruppbestäder.

Golvattan är homogen, är 2.0mm i tjocklek, har uppvikbar kant och svetsas ihop mellan rum runt exempelvis dörrkarmar.

- Golvattorna i gruppbestaden är trämönstrade för att ge ett hemligt intryck.
- För att möta klimatförändringar och bibehålla en god inomhusmiljö, ska gruppbestadens fönster solavskärmas. Detta sker med en lösning som både är ekonomisk och hållbar på lång sikt.
- Fastighets- och byggnadstillbehör är inbyggda eller mycket robust monterade, så att de inte går att slita loss.
- Väggar är av material som tål hårda slag. Material till exempel gips med plyfaskiva bakom, träpanel minst 20 mm tjock, vägg av kraftig plywoodskiva eller likvärdig produkt.
- Inredning i hygienrum är valda utifrån att den har god motståndskraft för hård belastning.

Skydd mot uppkomst av brand

Tekniska skyddsanordningar som ger skydd mot uppkomst av brand:

- Spisarna i gruppbestaden är utrustade med en sådan säkerhetsmekanism (spisvakt) som gör att man inte kan glömma spisen påslagen och som stänger av spisen om det finns risk för brand på grund av överhettning.
- Eluttagen i gruppbestadens alla kök är timersstyrda så att elapparater inte kan glömmas påslagna.

Faktorer som underlättar lokaldriften

- Ytskikten i hygienutrymmen är valda utifrån att golvet har god städbarhet.
- Stänkskyddet i kök är en laminatskiva, **inte**¹² kakel.
- Väggar är målade och lätta att renovera och rengöra. Generellt glans 7 – 9, glans 20 i kök, hall och vägg.

Rumsfunktionsbeskrivningar

BOA privat

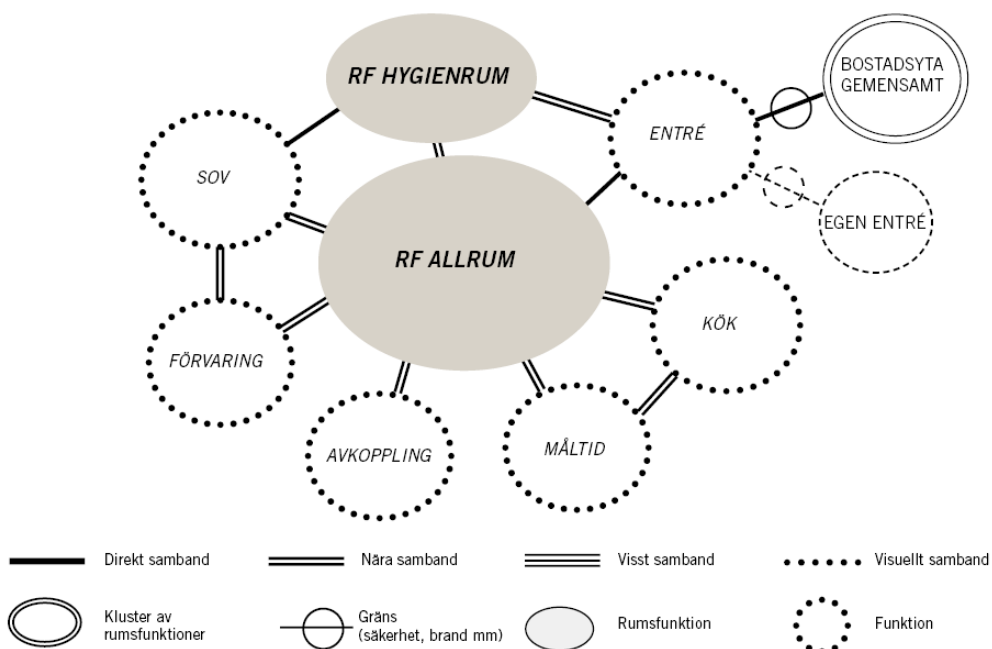
Bostadsyta privat

Den gemensamma nämnaren för rumsfunktionerna inom denna rumskategori är att de utgör den boendes bostad som denne hyr enligt ett hyresavtal. Bostaden är den boendes hem och ger både möjlighet till trygghet och att kunna leva ett självständigt liv.

Singelbostaden består av allrummet och tillhörande hygienutrymme. Parbostaden består av två allrum med ett delat arbetskök och ett delat hygienrum. En gruppboende består av sex singelbostäder så länge det inte särskilt uttrycks i kravspecifikationen för gruppboenden att den väntas innehålla en eller flera parbostäder.

Boarean för en singelbostad ligger inom intervallet 40 – 45 kvm, en bostad för parboende antas vara större men mindre än två separata singelbostäder.

Oavsett vad som sägs i detta program uppfyller bostaden grundkraven i BBR för bostäder av den aktuella storleken.

RF Allrum - singelbostad (bostadsyta privat), (6st)

Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering

Den boende lagar och äter mat, sover, kopplar av, umgås med besökare och förvarar sina kläder och tillhörigheter i bostaden. En eller två i personalen ger stöd och omsorg till den boende i den omfattningen den har behov av.

Maten tillagas i ett basutrustat rakt eller vinklat kök där köksuppställningen uppfyller kraven enligt SS 914221:2006 för ett en persons hushåll i en bostad av den aktuella storleken. Matplatsen rymmer 2 – 3 personer.

Den boende sover normalt i en 90 cm bred säng men det är möjligt att möblera med en 140 cm bred säng för den som ibland har en nattgäst. Boende med ett stort omvårdnadsbehov sover i en vårsäng uppställd i "vårdläge" så att personal har möjlighet att assistera på båda sidorna om sängen. Sängen har direkt närhet till hygienrummet.

I allrummet finns en bekväm sittmöbel för avkoppling, för att titta på tv och umgås. Sittmöbelns storlek gör det möjligt för den boende att ta emot besökare och familj.

Förvaringsutrymme för kläder, sängkläder och städutrustning finns i den omfattning som SS 914221:2006 beskriver. Den boende har plats att förvara ett hjälpmedel i storlek 700*1300 mm i bostaden.

Entré in till allrummet sker från de gemensamma bostadsytorna, allrummet **kan** med fördel även nås via en dörr ut mot trapphuset, utemiljön, altan eller en balkong.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

För att undvika trånga rumsbildningar har bostaden en så öppen planlösning som möjligt. Via en enklare omställning i köksfunktionen är det möjligt för en rullstolsburen person att arbeta vid kökets arbetsyta. Det är viktigt att hitta en naturlig placering av tv:n i förhållande till sittmöbeln.

Särskilda anvisningar

I anslutning till sängens position då den är uppställd i "vårdläge" är rummet förberett för montage av en takmonterad lyft som lyfter den boende från sängen till en intilliggande rullstol. Taket ska vara förstärkt så att de takmonterade skenor kan bära upp en tung person plus en lyftmotor som väger ca 15 kg.

Ett av överskåpen och en låda i köket är låsbara med nyckel. Köksfunktionen är förberedd för att vid behov, via en enklare omställning, vara möjlig att skärma av.

Rumsavskiljande väggar enligt krav i BBR ska vara valbar att ha eller inte ha från början. Om väggen byggs från början, så är den byggd på ett sådant sätt att den är lätt att ta bort. Om väggen inte byggs från början så är det lätt att senare uppföra väggen.

Vägledning: Skåp med bredden 40 cm fungerar för förvaring av sängkläder och städutrustning. Två skåp med bredden 40 cm och 60 cm fungerar för den boendes garderobsförvaring.

RF Allrum och kök i kompisbostad (bostadsyta privat)

Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering

Bostaden används av två boende som endera är ett par eller kompisar. De två boende har ett gemensamt hygienrum, kök och matplats och eventuellt delar de även entré med tillhörande funktion för att hänga av ytterkläder.

Bostadens två allrum är möjliga att används på två olika sätt. Alternativ 1) de två boende disponerar varsitt lika allrum där de sover, kopplar av, umgås med besökare och förvarar sina tillhörigheter. Alternativ 2) De boende disponerar det ena allrummet som ett gemensamt sovrum med tillhörande garderobsförvaring och det andra allrummet används som ett gemensamt rum för att koppla av och umgås i.

Mat tillagas i ett basutrustat rakt eller vinklat kök där köksuppställningen uppfyller kraven enligt SS 914221:2006 för ett två-personers hushåll i en bostad av den aktuella storleken. Matplatsen rymmer 4 personer.

De boende sover i varsin 90 cm bred säng. Antag att en av de två boende kan komma att ha ett stort omvårdnadsbehov och sover i en vårdäng uppställd i "vårdläge" så att personal har möjlighet att assistera på båda sidorna om sängen.

Platsen för att koppla av och umgås rymmer en sittmöbel för 3 – 4 personer beroende på hur bostaden disponeras. Förvaringsutrymme för sängkläder, städutrustning, kläder och två hjälpmedel (i storlek motsvarande en rullstol) finns i bostaden.

Entré in till bostaden sker från de gemensamma bostadsytorna. Bostaden **kan** med fördel även nås via en dörr ut mot trapphuset, utemiljön, altan eller en balkong.

En eller två personal ger stöd och omsorg till de boende i den omfattningen de har behov av i sitt hem.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

Se motsvarande text i avsnitt *RF Allrum - singelbostad (bostadsyta privat)*.

Särskilda anvisningar

Se motsvarande text i avsnitt *RF Allrum - singelbostad (bostadsyta privat)*.

RF Hygienrum i singel- och kompisbostad (bostadsyta privat), (6st)

Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering

Den boende sköter med eller utan hjälp av personal all sin personliga hygien i hygienrummet. Den boende rör sig säkert inom rummet genom att rummet är förberett så att det finns stöd att ta tag i när denne förflyttar sig. Boende med omvårdnadsbehov duschar sittande i en duschstol.

I hygienrummet finns ett med nyckel låsbart högskåp (40 cm) för hygienartiklar. Duschstolen förvaras i rummet när den inte används. Boende med stort omsorgsbehov assisteras av 1 – 2 personal som har tillräckligt stort assistansutrymme bredvid handfat, wc och dusch för att deras arbete ska kunna utföras med god ergonomi.

Hygienrummet är lokaliserat i den boendes privata bostadsyta och har en direkt närhet till sängen.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

Hygienutrymmets ytskikt och tätskikt skall behålla sitt skick och funktion under lång tid. En nyckelfaktor för en lång livslängd är att de funktioner som rummet behöver över tid i möjligaste mån är installerade eller monterade redan då rummet byggs eller att rummets inredning bygger på ett system som kan kompletteras med upphängningsanordningar och stöd utan att ytterligare borrhål behöver tas upp.

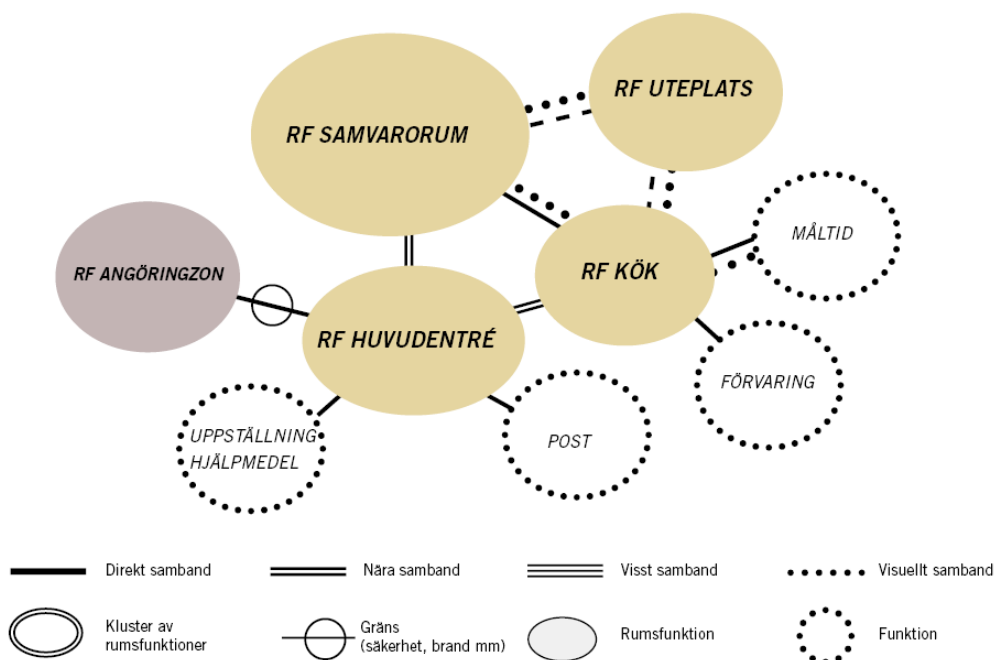
Rummet planeras så att personal, som hjälper den boende, vistas nära dörren när den assisterar.

Särskilda anvisningar

- Handdusch finns och har precis så lång slang att den precis når fram till toalettstolen.
- Det finns generöst med upphängningskrokar för handdukar och kläder samt beslag för att hänga upp två städredskap med skaft.
- Stöd vid wc är av sådan typ att de är monterade i själva toalettstolen.
- Handfat är av sådan typ att det har integrerade stödhantag.
- Wc-dörren är möjlig att låsa upp från utsidan.

LOA gemensam Bostadsyta gemensam

Den gemensamma nämnaren för rumsfunktionerna inom denna kategori är att de utgör en bostadsyta som disponeras av alla boende och dess personal tillsammans.

RF Huvudentré (bostadsyta gemensam), (1st)

Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering

Huvudentrén till gruppbofastaden är en transportväg för material och personer med och utan rullstol, in och ut ur gruppbofastaden. Innanför entrédörren möts man av en öppen yta som är en del av de övriga gemensamma bostadsytorna. Utanför huvudentrén finns de boendes postlådor, en angöringszon för taxi eller kommunikationsväg mot denna.

Fyra utomhusrullstolar och två andra hjälpmedel av samma storlek som dessa förvaras i den gemensamma bostadsytan. Fyra av hjälpmedlen förvaras och dess batterier laddas i entréns direkta närhet.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

Entréfunktionen medger att en person kan passera in genom entrén samtidigt som en annan person passerar ut genom entrén utan att trängselsituation uppstår. Utanför entrén eller i dess närhet finns det en vattenutkastare som möjliggör avsköljning av däck på rullstolar eller rullatorer.

Särskilda anvisningar

Glas i entrédörrarna ökar möjlighet att planera passagen genom dörren utan korsande flöde. Om inte entrén är glasad finns det ett tittöga.

I de fall en gruppbofastad är inrymd i bottenvåningen på ett flerbostadshus har gruppbofastaden om möjligt en egen entré ”utifrån det fria”.

RF Kök (bostadsyta gemensam), (1st)*Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering*

Boende och personal hjälps åt att laga gemensamma måltider i ett kök med generöst tilltagna arbetsytor och skåpsförvaring. Personal och boende intar gemensamma måltider och umgås vid kökets matbord. Rummet är möblerat med matbord för 8 personer och en förvaringsmöbel för spel och böcker. Matbord och kök är lokaliserade i direkt anslutning till varandra. Gruppbestadens gemensamma kök och samvarorum är lokaliserade så gentemot varandra att det finns en visuell kontakt mellan rumsfunktionerna.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

Köket har så pass generöst tilltagen yta framför köksinredningen att flera personer varav två sittande i rullstolar har möjlighet att arbeta och hjälpas åt med maten utan att det uppstår trängselsituationer. En del av kökets arbetsyta har en sådan höjd att den går att arbeta vid sittande i rullstol. Gruppbestadens gemensamma kök och samvarorum utgör en central funktion i en gruppbestad och är lokaliserade så att det möjliggör att personal har god uppsikt (se och höra) över gruppbestaden. Matlagningsaktiviteten och annan aktivitet i samvarorummet kan pågå samtidigt utan att aktiviteterna ljudmässigt stör varandra. Trång rumsbildning med återvändsgränder undviks och öppen planlösning där det finns alternativa rörelsestråk främjas. Kökets ytor får öppna upp sig mot gruppbestadens kommunikationsytor.

Särskilda anvisningar

Diskmaskinen är av typen hushållsmaskin men med en kvalitet som är anpassad för professionell användning, se exempel i *Figur 3* i bilaga 1. Med generöst tilltagna mått för arbetsytor och förvaringsvolymerna för mat och torra varor menas en köksuppställning med en kyl, en frys och ett högskåp för torrvaror plus den köksuppställning som erfordras enligt kraven enligt SS 914221:2006, utökad tillgänglighet för ett hushåll för fler än 4 personer.

RF Samvarorum (bostadsyta gemensam), (1st)*Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering*

Boende och personal kopplar av, umgås och ser på tv i det gemensamma samvarorummet. Samvarorummets bekväma sittmöbel rymmer 8 personer och det finns plats för parkering av hjälpmedel. Samvarorummet och det gemensamma köket är lokaliserade så att det finns visuell kontakt mellan rumsfunktionerna.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

Gruppbestadens gemensamma kök och samvarorum utgör en central funktion i gruppbestaden och är lokaliserade så att det möjliggör att personal har god uppsikt (se och höra) över gruppbestaden.

Trång rumsbildning med återvändsgränder undviks och öppen planlösning där det finns alternativa rörelsestråk främjas. Samvarorummets ytor får öppna upp sig mot gruppbestadens kommunikationsytor. Tv:n är så placerad i förhållande till sittmöbeln att man sitter bekvämt när man tittar på tv.

*Särskilda anvisningar***RF Kommunikationsytor (bostadsyta gemensam), (1st)***Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering*

Kommunikationsytorna binder ihop olika rumsfunktioner, och används av både personal, boende och besökare.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

Trång rumsbildning med återvändsgränder undviks och öppen planlösning där det finns alternativa rörelsestråk främjas. Planlösningen får öppna upp sig mot det gemensamma köket eller samvarorummet. Kommunikationsytor med små mötesplatser för samvaro är trevliga lösningar.

Särskilda anvisningar

Långa korridorer och smala kommunikationsytor undviks och korta och breda kommunikationsytor främjas. I passagerna där två rullstolar kommer att vistas jämte varandra har den ena rullstolen tillräckligt med utrymme för att göra en U-sväng, svänga runt.

RF Uteplats (bostadsyta gemensam), (1st)*Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering*

Balkongen eller altanen som vi här kallar uteplatsen är där de boende och personalen tillsammans intar måltider, umgås och upplever utemiljön. Uteplatsen rymmer hela boendegruppen och dess personal samt har yta för parkering av hjälpmedel. Uteplatsen är belägen i direkt anslutning till köket eller samvarorummet. Om byggnadens förutsättning är sådan är uteplatsen också lokaliserad i direkt anslutning till fastighetens utemiljö.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

Uteplatsen ligger i soligt läge, om den **kan**⁸ lokaliseras i syd till nordväst är det ett mervärde. På uteplatsen finns också tillgång till skugga. Uteplatsen är lika tillgänglig för rullstolsburna som ytorna inne i gruppboenden.

En gruppboende med egen utemiljö **kan**⁹ med fördel ha ett väderskyddande tak över den gemensamma uteplatsen, annars finns väderskyddande tak någon annanstans i utemiljön. En gruppboende utan egen utemiljö har en uteplats med ett väderskyddande tak. Utebelysningen väljs utifrån att den bidrar till en trivsamt vistelsemiljö.

Särskilda anvisningar

Eluttag finns vid gruppboendens uteplats.

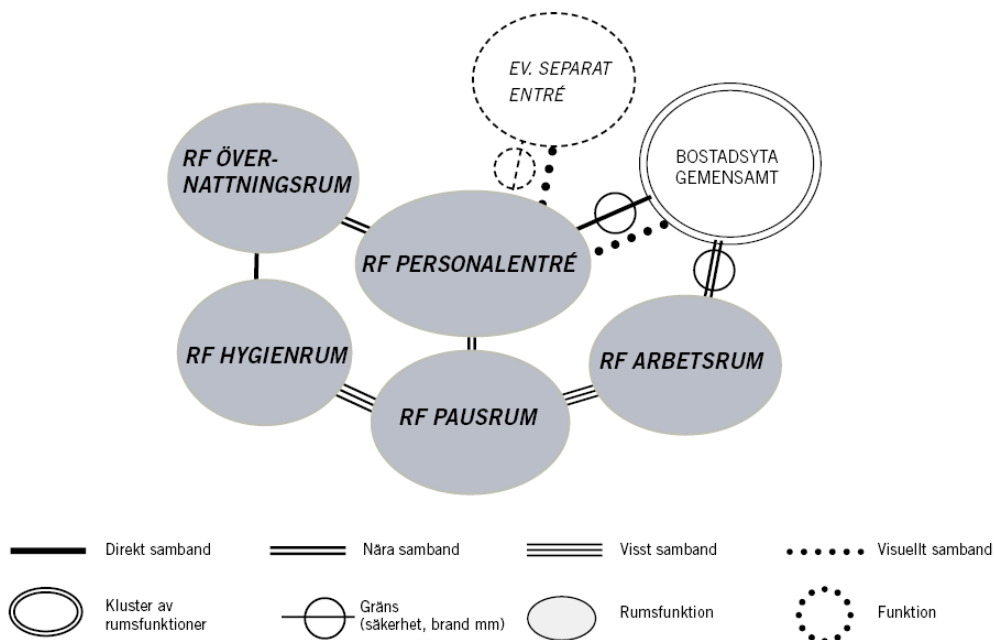
Notering: En halvglasad ytterdörr, med ett traditionellt dörrhandtag är lättare att passera för en rullstolsburen än en altandörr (fönsterdörr) med ett altandörrhandtag.

Om uteplatsen är belägen i markplan finns en vattenutkastare alternativt finns denna funktion ute i utemiljön.

Särskild omsorg behöver läggas på utformningen av tröskeln till uteplatsen för att den ska vara lätt att passera med en rullstol eller andra hjälpmedel.

Personalens ytor

Den gemensamma nämnaren för rumsfunktionerna inom denna kategori är att de endast används av personal. Arbetsgruppen i en gruppbostad är liten och personalen vistas tillsammans med de boende större delen av arbetsdagen. Det är av denna anledning viktigt att personalens ytor inte är större än vad som krävs för att uppnå dess funktion.

RF Personalentré (personalens ytor), (1st)

Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering

Entrén används av personalen när de kommer till eller lämnar arbetet. Rumsfunktionen innehåller en funktion för att hänga av sina ytterkläder, förvara en väska med personliga kläder, låsa in värdesaker och förvaring av rena arbetskläder.

Entrén nås från de gemensamma bostadsytorna och om byggnaden medger **kan**¹⁰ personalens entré nås från det fria eller trapphus.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

I entrén finns flera krokar på väggen för ytterkläder, ett högskåp för personalens arbetskläder och låsbara nyckelskåp för personalens värdesaker. För personalens säkerhet är dörrar ut mot gruppbostadens gemensamma ytor försedda med tittöga och säkerhetskedja.

Särskilda anvisningar

RF Hygienrum (personalens ytor), (1st)

Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering

Hygienrummet har flera funktioner så som, wc, dusch, och omklädningsrum. I hygienrummet finns plats för en tvättkorg och möjlighet att i framtiden installera en tvättmaskin och en torktumlare.

Hygienrummet har direkt närhet till personalens övernattningsrum och **kan¹¹** ha direkt närhet till personalens pausrum.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

I hygienrummet finns flera krokar på väggen för att hänga upp kläder medan man klär om.

Särskilda anvisningar

Intill handfatet för handtvätt finns monterade hållare för tvål, handsprit, pappershanddukar på rulle och papperskorg. Hållare för tvål och handsprit placeras så att spill faller ner i papperskorgen.

RF Övernattningsrum (personalens ytor), (1st)

Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering

I detta rum sover personal som har *sovande jour*. Det är möblerat med en 90 cm bred säng, ett nattduksbord, en stol och två högsåp för förvaring av personalens personliga sängkläder. Övernattningsrummet har direkt närhet till hygienrummet.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

För personalens säkerhet är dörren till övernattningsrummet försett med tittöga och säkerhetskedja.

I rummet finns flera krokar på väggen för att hänga upp kläder. Personalen **kan¹²** via någon typ av *utkik* från övernattningsrummet få överblick över åtminstone del av de boendes gemensamma bostadsytor. Boende har inte insyn i detta rum.

Särskilda anvisningar

RF Pausrum (personalens ytor), (1st)

Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering

En eller två personal vistas i pausrummet samtidigt när de har rast. Personalen har tillgång till en mikrovågsugn, ett litet kylskåp och en vask. I pausrummet finns ett matbord som rymmer 2 - 3 personer samt en bekväm fåtölj. Pausrummet **kan¹¹** med fördel vara lokaliserat i anslutning till rumsfunktionen hygienrum.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

Den upplevda miljön i pausrummet är tyst och vilsam och personalen behöver inte ha överblick mot boendet när de vistas här. För personalens säkerhet är dörren ut från pausrummet försedd med ett tittöga.

Särskilda anvisningar

Notering: En mikrovågsugn och ett litet pentry utan krav på spisfunktion uppfyller det behov som finns på köksfunktioner.

RF Arbetsrum (personalens ytor), (1st)

Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering

En eller två personal vistas kortare stunder i arbetsrummet för att administrera eller hantera mediciner. Det finns plats för två arbetsbord om 120 cm bred, ett låsbart aktskåp för sekretessmaterial samt ett vägghängt medicinskåp. I arbetsrummet finns ett väggfast och låsbart överskåp med plats för datorer och ett tiotal pärmar.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

Ytan är liten men avgränsad med väggar och låsbar dörr.

Särskilda anvisningar

LOA service

Övriga ytor

Denna kategori av rumsfunktioner eller utomhusmiljöfunktioner innehåller de funktioner som inte kategoriserats in under de ovan beskrivna kategorierna.

RF Angöringszon (övriga ytor), (1st)

Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering

Angöringszonen är porten mot omgivningen och logistikstråk för taxibilar, cyklar, fotgängare och material till och från gruppbestaden. Personal och besökare som färdas med bil har möjlighet att parkera inom kort promenadavstånd från angöringszonen. Personal och besökare parkerar och låser fast sina cyklar i ett cykelställ. De boendes cyklar parkeras på en väderskyddad plats med möjlighet att låsa fast cykeln.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

Rymliga ytor där trängselsituationer **inte**¹³ uppstår. Angöringszonen är väl upplyst. Angöringszon och promenadstråk ska vara tydliga och separerade från varandra.

Särskilda anvisningar

Angöringszonen har hårdgjord markbeläggningen. Tillgången till parkeringsplatser, se Parkeringstal för Uppsala kommun.

RF Bostädernas enskilda förråd (övriga ytor), (6st)

Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering

De boende har tillgång till ett personligt förråd i ett låsbart förrådsutrymme om minst 1 kvm, förrådet **kan**¹³ lokaliseras i anslutning till bostaden. Om det enskilda förrådet är tillräckligt stort förvaras den boendes cykel här, om inte se *RF Förråd för skrymmande föremål (övriga ytor)*.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

Särskilda anvisningar

RF Förråd för skrymmande föremål (övriga ytor) (1st)

Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering

Utemöbler och annan gemensam säsongsutrustning förvaras utomhus. Om förvaringen **kan**¹⁴ ske på en plats som redan är väderskyddande, till exempel en uteplats så är det en fördel.

Om de boendes cyklar inte ryms i bostadens enskilda förråd förvaras cyklarna i ett gemensamt låsbart och väderskyddat utrymme.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

Särskilda anvisningar

RF Närförråd (övriga ytor), (1st)

Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering

Personalen har tillgång till förvaring av material på hyllor i ett låsbart förrådsrum. Förrådet rymmer en volym som motsvarar 6 högskåp (60 cm breda). Förrådet är lokaliserat i direkt anslutning till de gemensamma bostadsytorna och med närhet till både huvudentrén och de privata bostäderna.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

Särskilda anvisningar

RF Städtrum (övriga ytor), (1st)

Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering

Personalen förvarar städutrustning och städförbrukningsartiklar samt rengör sin utrustning i städrummet. Städtrummet har direkt närhet till de gemensamma bostadsytorna.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

Dörren är uppställnings- och låsbar.

Särskilda anvisningar

Städtrummet har följande inredning, utrustning och förvaringsmöjlighet:

1. Förberett för installation av mopptvättmaskin med luddlåda
2. Handdukstork för upphängning av våta moppar och trasor
3. Plats för städvagn
4. Golvbrunn med galler
5. Utslagsvask
6. 3 hyllplan, alternativt skåp
7. 3 krokar för upphängning av moppar
8. 4 redskapshållare

RF Tvättstuga (övriga ytor), (1st)

Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering

I tvättstugan hjälps den boende och personalen åt att tvätta den boendes kläder och sängkläder. I tvättstugan sker även tvätt och torkning av personalens arbetskläder.

Tvätt sker för en boende i taget. Det finns en tvättho, tvättmaskin med plats för luddlåda, en torktumlare, ett torkskåp och en arbetsbänk om ca 1,5 meter. Under arbetsbänken finns det plats för de boendes tvättkorgar och över bänken finns överskåp. Tvättstugan har en direkt närhet till gruppbestadens gemensamma kök och samvarorum.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

De boende och personalen har separata tvättmaskiner. De boendes tvättmaskin är anpassad för professionell användning likt tvättmaskiner i gemensamma tvättstugeutrymmen i flerbostadshus. Personalens tvättmaskin är av typen hushållsmaskin men med en kvalitet som är anpassad för professionell användning, se exempel i *Figur 4* i bilaga 1. Maskinerna tvättar bra med korta program. Arbetsställningen när personalen använder maskinerna är ergonomisk. Städkarhet under och bakom maskinerna är god.

Tvättstugans mått är sådana att en boende i rullstol och en personal får plats att arbeta tillsammans.

Tvättstugans dörr är låsbar. Om möjligt finns det även en dörr ut mot gruppbestadens gemensamma uteplats eller gemensamma utemiljö. Då för att möjliggöra torkning av kläder och sängkläder utomhus.

Särskilda anvisningar

RF Avfallshantering (övriga ytor)

Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering

Det avfall som uppstår i gruppbestaden är sedvanligt hushållsavfall från bostäder. Den avfallsfraktion som uppstår i större mängd än vad som är brukligt i ordinära bostäder är inkontinensskydd och blöjor. Avfallet sorteras i de fraktioner samhället kräver av fastighetsägaren och i dialog med kommunen. Personalen och de boende lägger avfallet på den plats fastighetsägaren anvisar i avvaktan på att avfallet transporteras bort.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

Källsorteringsfunktionen i privatbostäderna och det gemensamma köket är rymlig och väl tilltagen.

Särskilda anvisningar

RF Utemiljö (övriga ytor), (1st)

Användare, aktivitet, kapacitet och lokalisering

Utevistelse är en viktig aktivitet för den boendes hälsa och en viktig social aktivitet som personal och boende gör tillsammans. En friliggande gruppbestad med en egen utemiljö ger de boende stor frihet och goda möjligheter att vistas utomhus. En gruppbestad lokaliserad i ett flerbostadshus har tillsammans med övriga boende tillgång till den utemiljö som erbjuds till alla boende i fastigheten. I de fall gruppbestaden inte har en egen utemiljö är en stor och rymlig uteplats extra angelägen.

Om den utemiljö gruppbestaden har tillgång till på fastigheten är lokaliserad så att de boende **kan**¹⁵ ha direkt access till den från gruppbestadens entréer/entré är det ett stort mervärde, och **kan**¹⁶ de boende ha direkt access från den gemensamma uteplatsen till utemiljön är mervärdet ännu större.

Utevistelse i naturen och på allmänna platser kompletterar den utevistelse som är möjlig på den fastighet gruppbestaden är lokaliserad.

Egenskap och funktionalitet av särskild vikt

När gruppbestadens lokalisering medger en egen utemiljö eftersträvas det som beskrivs nedan. Utemiljön bidrar till att uppleva frihet. I en bilfri och inhägnad utemiljö där personalen har god överblickbarhet har de boende som annars har svårt att röra sig fritt i samhället möjlighet att uppleva full rörelsefrihet.

Utemiljön bidrar till upplevelsen av väder, även för de boende som är rullstolsburna. Alla sittplatser på uteplatsen och i utemiljön är tillgängliga och användbara för målgruppen på gruppbestaden.

Sittplats mot en södervägg upplevs som en varm plats både sommaren och vintern. Sittplatser under ett skyddande tak ger möjlighet att uppleva en regnskur. Sittplatser med skugga är en funktionsvalkande plats en varm sommardag. En välplanerad ljussättning av ett vackert träd eller annan del av utemiljön bidrar till att en höstkväll eller en vinterkväll kan upplevas inifrån inomhusmiljön.

Utemiljön bidrar till kontakt med årstidernas olika grönska. En utemiljö där man har möjlighet att uppleva tydliga vårtecknen som den första snödroppen och påskliljan, eller försommarens syrenblommor, eller högsommarens hallon eller höstens äpplen bidrar till kontakt med årstiden och dess växter.

Genomtänkta rörelsestråk med underlag som fungerar för den som är rullstolsburna gör utemiljön tillgänglig för alla boende.

Om personalen **kan**¹⁷ ha överblick över utemiljön från fönster i gruppbestadens gemensamma kök och/eller samvarorum är det ett mervärde.

Särskilda anvisningar

Utemiljöns inhägnad bäddas in i grönska för ett trevligt intryck.

Källor och referenslitteratur

Björne Petra, Andersson Ingela, Björne Magnus, Olsson Mats och Pagmert Sylvester. 2012. *Utmanande beteenden Utmanande verksamheter*. FoU-dokument 2012:2.

Hejlskov Bo www.hejlskov.se

BFS 2011:6 Boverkets byggregler

BBR 5:215. Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd avsnitt 5:215

FoHMFS 2014:13 Folkhälsomyndighetens allmänna råd om buller inomhus

Johansson Björn. 2013. *Brandskydd i behovsprövade boenden: en undersökning av 75 behovsprövade boenden i Sverige*. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

NV-08465-15 Naturvårdsverkets riktlinjer för värden vid bostadens fasad eller uteplats

2001:453 Socialtjänstlagen

Socialstyrelsen. 2015. *Att förebygga och minska utmanade beteende i LSS-verksamhet: Ett kunskapsstöd med rekommendationer för chefer, verksamhetsansvariga och personal*.

SOSFS 2002:9 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS

SS 914221:2006, utökad tillgänglighet (höjd nivå).

Svensson Elisabet. 2015. *Bygg ikapp: För ökad tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsnedsättning*. Utgåva 6.

Kommunala styrdokument som kan ha koppling till planeringen av gruppbostäder:

Uppsala kommun. *Parkeringstal för Uppsala*

Uppsala kommun. *Riktlinjer för parkering i Uppsala kommun*

Uppsala kommun. *Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning*

Uppsala kommun. *Arkitekturpolicy*

Uppsala kommun. *Riktlinjer för arkitektur och gestaltningsfrågor*

Uppsala kommun. *Riktlinjer för Uppsala kommuns arbete med offentliga gestaltningar.pdf*

Uppsala kommun. *Program för trygghet, säkerhet och brottsförebyggande arbete*

Uppsala kommun. *Miljö- och klimatprogram*

Uppsala kommun. *Riktlinje för belysning*

Uppsala kommun. *Riktlinjer för skyltar i Uppsala*

Uppsala kommun. *Uppsalas färger*

Uppsala kommun. *Vägledning till bostadsgårdar, (kommer inom kort)*

Bilaga 1.

Figurer

Figur 1: Exempel på list och påkörningsskydd i hållbart och hemlikt material, källa Uppsala kommun.

Figur 2: Exempel på en hög avbärarlist som påkörningsskydd som skapar ett hemligt intryck, källa Uppsala kommun.

Figur 3: Exempel diskmaskin, källa www.miele.se

< Tillbaka

PG 8059 U [MK HYGIENE]

Underbyggnadsdiskmaskin för färskvatten med korgar, för vårdhem, förskola och alla som har höga krav på hygien.

- Max. diskeffekt¹: 456 tallrikar/tim ①
- Förstklassiga resultat tack vare disksystem med färskvatten ①
- Särskilt hygieniska resultat - sköljtemperatur på 85 °C ①
- Enkel och säker hantering – automatisk lucköppning ①
- Flexibel disk med 2 ståltråds- eller plastkorgar per omgång ①

Mer produktinformation

UPPFYLLER KRAVEN
ENLIGT MASKIN-
DIREKTIVET
2009/42/EG

Figur 4: Exempel på tvättmaskin, Miele PWM 908(EL DV), källa www.miele.se samt exempel på tvättstugemaskin, Electrolux Professional, källa www.tvattstuga.se

[< Tillbaka](#)

PWM 908 [EL DV]

och målgruppspecifika program. Effekt 8,0 kg på 49 minuter.

- Trumvolym 73 l, kapacitet 8,0 kg
- Testad för intensiv användning – enastående Miele kvaliteten ①
- Högsta användarkomfort med fulltouch-färgdisplay – M Touch Flex ①
- Grundlig rengöring genom profisvättprogram ①

[Mer produktinformation](#)

[> Hitta återförsäljare](#)

